

به نام خداوند بخشنده و مهربان

اصول طراحی پرسشنامه در مطالعات علوم پزشکی

معاونت تحقیقات و فناوری
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

کمیته پژوهش دانشجویی دانشکده پزشکی
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران

نویسندگان (به ترتیب حروف الفبا) :

دکتر سرور اسیوند، مرحوم دکتر امیر پاکمهر، دکتر علی چهرئی، دکتر علی اکبر حق دوست، دکتر فرنوش دلوودی،
دکتر امیر محسن رضاپور، دکتر لیلا زاهدی شولم، دکتر آزاده زنگنه کاظمی، دکتر مهدی ستاریان،
دکتر حمیدرضا ستایش، دکتر شروان شعاعی، دکتر نرگس سلانت شمس حسینی، دکتر محسن صابری اسفندواجانی،
دکتر سیمیه عبداللهمی ثابت، دکتر فاطمه قلی پور، دکتر علی کیپر، دکترهما محمدصادقی، دکتر مازیار مرادی،
دکتر علی مقیمی، دکتر لیلا ندایی فرد

ویراستاران نهایی: دکتر علی چهرئی، دکتر علی مقیمی

صفحه‌آرایی: سیده حوا حسینی سالکده

طراح جلد: سیمیه شمس حسینی، محمد مهدی رسولی پور

عنوان و نام پدیدآور : اصول طراحی پرستشنامه در مطالعات علوم پزشکی / کمیته پژوهشی دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران.

تهران: پژواک علم، ۱۳۸۸.

۲۰۴ ص.

۵۰۰۰ ریال: 978-600-5217-20-9

فبا :

کتاب حاضر در سالهای مختلف توسط انتشارات متفاوت منتشر شده است.

پزشکی - تدقیق :

پرستشنامهها :

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی ایران. کمیته پژوهش دانشجویی :

۱۳۸۸ / الف / ۸۵۰ R

۶۱۰ / ۷۲ :

۱۹۳۷۳۳۲ :

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست نویسی

مادداشت

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

نام کتاب: اصول طراحی پرستشنامه در مطالعات علوم پزشکی

تألیف: کمیته پژوهشی دانشجویی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و

خدمات بهداشتی درمانی ایران

ناشر: پژواک علم آریا

نوبت چاپ: اول ۹۰

لیتوگرافی: طرح و نقش

چاپ: طرح و نقش

صحافی: طرح و نقش

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۱۷-۲۰-۹

قیمت: ۷۹۰۰ تومان

فهرست

۱	فصل ۱: انواع روش‌های جمع‌آوری اطلاعات
۳	استفاده از اطلاعات موجود
۴	مشاهده
۹	مصاحبه
۱۳	پرسشنامه
۱۷	فصل ۲: اصول طراحی پرسشنامه
۱۹	مراحل انجام پیمایش بوسیله پرسشنامه
۲۰	تعیین هدف پرسشنامه
۲۱	رسم نمودار درختی
۲۳	نمره‌گذاری
۲۵	تعیین بانک سؤال
۲۶	تعیین اعتبار ظاهری سؤالات
۲۸	تعیین اعتبار محتوایی و پایایی سؤالات
۲۸	انتخاب نهایی سؤالات
۲۹	شناسنامه پرسشنامه
۳۳	فصل ۳: انواع سؤالات پرسشنامه و نحوه مرتب نمودن آنها
۳۵	انواع سؤالات پرسشنامه از لحاظ نحوه پاسخگویی
۳۵	سؤال باز
۳۶	سؤال بسته
۳۷	سؤال ترکیبی
۳۷	انواع سؤالات بسته
۴۳	انواع سؤالات پرسشنامه از لحاظ محتوا
۴۹	انواع سؤالات پرسشنامه از لحاظ شکل‌گیری ظاهری

۵۰	 تکنیک‌های فراقکن
۵۷	 فصل ۴: انواع پرسشنامه
۵۹	 انواع پرسشنامه از لحاظ نحوه اجرا
۶۰	 پرسشنامه رودررو
۶۱	 پرسشنامه تلفنی
۶۳	 پیمایش پستی
۷۱	 پرسشنامه رایانه‌ای
۷۲	 پیمایش پست الکترونیکی
۷۴	 پرسشنامه صفحه وب
۷۶	 انواع پرسشنامه از لحاظ محتوای سنجش شده
۷۷	 آگاهی سنجی
۷۸	 نگرش سنجی
۸۱	 مقیاس‌ها
۸۲	 مقیاس ترستون
۸۷	 مقیاس لیکرت
۹۰	 مقیاس گاتمن یا تحلیل میزان نگار
۹۳	 عملکرد سنجی
۹۷	 فصل ۵: انواع خطاها در مطالعات پرسشنامه‌ای
۹۹	 خطاهای مرحله تدوین یک تحقیق
۱۰۰	 خطاهای مرحله اجرای یک طرح تحقیقاتی
۱۰۱	 خطاهای مرحله تجزیه و تحلیل نتایج
۱۰۲	 خطاهای مرحله بحث و تفسیر نتایج
۱۰۹	 فصل ۶: اعتبار
۱۱۲	 حصارهای سنجش اعتبار
۱۱۵	 انواع اعتبار در پرسشنامه

۱۱۶	اعتبار ظاهری
۱۱۶	اعتبار سازهای
۱۱۷	اعتبار محتوا
۱۱۸	اعتبار همگرایی
۱۱۹	اعتبار تمایز
۱۲۱	اعتبار همزمان
۱۲۱	اعتبار پیشگویی کننده
۱۲۳	سازگاری درونی
۱۲۵	روش‌های اعتبار سنجی سوالات
۱۲۵	روش لوش
۱۲۶	محاسبه ضریب دشواری و تفسیر آن
۱۲۷	محاسبه ضریب تمیز و تفسیر آن
۱۲۸	نمیین اعتبار به وسیله همبستگی
۱۳۳	فصل ۷: پایایی
۱۳۸	مفهوم پایه روایی از دید آمار
۱۴۵	روشهای محاسبه پایایی
۱۴۵	پایایی بین اجرای دوباره یک تست واحد
۱۵۰	پایایی بین مشاهده‌گران
۱۵۳	پایایی تست‌های معادل یا موازی
۱۵۵	روش‌های همسانی درونی
۱۵۵	روش ضریب آلفای کرونباخ
۱۶۳	ضریب کودر - ریچاردسون
۱۶۴	روش دو نیمه کردن
۱۶۵	از کدام روش محاسبه پایایی باید استفاده کرد
۱۷۰	پایایی و آنالیز عامل

۱۷۰	استفاده از نرم‌افزارهای آماری برای محاسبه پایایی
۱۷۶	چگونه سوالاتی پایا طراحی کنیم
۱۸۱	فصل ۸: تجزیه عامل
۱۸۶	پیش فرض‌های انجام آنالیز عامل
۱۸۷	انجام آنالیز عامل
۲۰۲	برای انجام یک مطالعه آنالیز عامل چه باید کرد؟
۲۰۳	کاربردهای آنالیز عامل

مقدمه استاد

بسمه تعالی

مطالعات پرسشنامه‌ای و پیمایش‌ها امروزه از جمله مطالعات با ارزش و در عین حال شایع به شمار می‌روند. کاربرد این مطالعات در سنجش عملکرد، آگاهی و نگرش در حوزه‌های مختلف علوم، نقش آنان را به عنوان ابزاری قوی چه در مطالعات حوزه علوم انسانی و چه در مطالعات علوم پزشکی مطرح ساخته است. از مهمترین کاربردهای این مطالعات در علوم پزشکی می‌توان به مطالعات روانشناسی، رفتار سنجی و بخصوص از همه کاربردی‌تر سنجش کیفیت عملکرد و رضایتمندی افراد از سیستم‌های بهداشتی-خدماتی-درمانی و نیز ارزیابی کیفیت زندگی اشاره کرد. پیچیدگی ساختار ذهنی و عملکردی انسان از یک سو و ظرافت مورد نیاز برای سنجش این ساختار از سوی دیگر، اهمیت پیمایش‌ها و مطالعات پرسشنامه‌ای را نشان می‌دهد. بدیهی است که مشابه هر نوع تحقیقی، این گروه مطالعات نیز اصول مشخص و خاص خود را داراست. اصل اول در انجام مطالعات پرسشنامه‌ای یادگیری این اصول و روشها و ظرافتهای خاص این دست تحقیقات است.

تاکنون در داخل کشور کتابهای متعددی در این زمینه به چاپ رسیده است که به جنبه‌های مختلف مطالعات پرسشنامه‌ای پرداخته‌اند. کتاب حاضر که به همت اعضای کمیته پژوهشی دانشجویی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ابران تهیه شده است می‌تواند به عنوان یک منبع معتبر در این زمینه برای علاقمندان مورد استفاده باشد. ویراست دوم کتاب حاضر علاوه بر اشاره به انواع مطالعات پرسشنامه‌ای و خطاها، و ذکر مزایا و معایب هر کدام، بصورت ساده - در عین حال کاربردی - به توضیح مباحث پرداخته است. توضیح به تفصیل مباحثی مانند آنالیز با استفاده از منابع جدید، در کمتر مجموعه‌ای از این دست دیده می‌شود. بزرگترین مزیت این کتاب نگارش آن با توجه به نیازهای حوزه علوم پزشکی و استفاده از مثالهای متعدد در این زمینه است که استفاده و درک مباحث مطرح شده را برای خواننده مرتبط علوم پزشکی آسان‌تر می‌نماید.

کمیته‌های تحقیقات دانشجویی در ابتدا با هدف یادگیری و تمرین تحقیق و پژوهش در کنار تمرین کار گروهی آغاز به فعالیت نمودند. رسیدن به سطحی از کیفیت که اعضای این گروه توان نوشتن کتابهایی از این دست و مشارکت در آموزش تحقیق را پیدا کرده‌اند، نشان از

فعالیت علمی مؤثر و جهت‌دار این جمع دانشجویی است. اینجانب در انتها ضمن توصیه به مطالعه کتاب حاضر به تمامی علاقمندان تحقیق؛ برای گروه نویسندگان کتاب و اعضای کمیته پژوهشی دانشجویی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران که نتیجه یادگیری‌های خود را در قالب این کتاب و کتابهای مشابه به چاپ رسانده‌اند آرزوی توفیق و سلامتی دارم و پویایی و نشاط این جمع دانشجویی و دیگر کمیته‌های تحفقات دانشجویی را آرزومندم.

دکتر حسین ملک افصلی

پیش‌گفتار ویراست دوم

چه هستی است ندانم که رو به ما آورد

که بود ساقی و این باده از گجا آورد

علاج ضعف دل ما کرشمه ساقیست

بر آر سر، که طیبیب آمد و دوا آورد

از آنجا که تهیه پرسشنامه بیشتر در حوزه‌های علوم انسانی مورد بررسی قرار می‌گیرد، اغلب شاغلین رشته‌های علوم پزشکی از اطلاعات و مهارت لازم برای تهیه پرسشنامه برخوردار نیستند. مجموعه حاضر حاصل تلاش جمعی از نسل‌های مختلف اعضای کمیته پژوهشی دانشجویی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران، در راستای آشنایی و کسب اطلاعات و مهارت‌های یاد شده می‌باشد.

با توجه به اینکه کتاب «اصول طراحی پرسشنامه در مطالعات علوم پزشکی» به منظور استفاده دانشجویان و فارغ‌التحصیلان علوم پزشکی گردآوری شده است، تلاش شد تا حد امکان از ورود به حیطه‌های تخصصی علوم اجتماعی و روانشناسی پرهیز شود و در عین حال اصول طراحی پرسشنامه با کمک مثالهای متعدد به کاربردی‌ترین وجه ممکن بیان گردد. در ویراست دوم این کتاب سعی گردید علاوه بر حفظ و بازبینی مطالب ویراست اول برخی از اشکالات نگارشی و محتوایی کتاب تصحیح گردد. علاوه بر این با بازنویسی برخی از فصول، مباحث جدید و نیز کاربرد نرم‌افزارهای آماری - بویژه نرم‌افزار SPSS - در آتالیز پرسشنامه به مطالب کتاب افزوده شده است. فصل انتهایی کتاب در مورد آتالیز عامل نیز بطور کامل با استفاده از آخرین منابع موجود مورد بازنویسی قرار گرفته است.

امید است که مجموعه حاضر، گام مؤثری در راستای نزدیکتر شدن ساختار مطالعات پرسشنامه‌ای علوم پزشکی کشور به استانداردهای علمی تحقیقات پرسشنامه‌ای محسوب گردد.

شورای نویسندگان